

## 2008'DEN 2009'A

Cemal GÖKÇE  
İMO İstanbul Şube Başkanı

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK-2008 yılının üçüncü üç aylık dönemine ilişkin büyüme hızını yüzde 0,5 olarak açıkladı. Ülkemizin makro ekonomik planlarına göre 2008 yılı büyümesi %4 olarak belirlenmişti. Anlaşıyor ki, 2008 yılı büyümesi %2'nin altında kalacak. Ayrıca, onlarca yan sektörün lokomotifleri olarak kabul edilen inşaat sektörü de, 2003 yılından bu yana göstermiş olduğu performansın oldukça altında kalacak. 2008 yılının üçüncü çeyreğinde inşaat sektörünün % - 4,3 ölçeğinde küçüldüğü de geçtiğimiz günlerde açıklandı.

Geldiğimiz noktada ekonomik kriz sadece ülkemizin değil, tüm dünya ülkelerinin de önemli gündem maddelerinin ilk sırasına oturmuş bulunuyor. Her geçen gün batan şirketlerin sayısı biraz daha artıyor. İşsiz kalanların yanında, ücret düşüklüğü de insanların sosyal yaşamını önemli ölçüde etkiliyor.

Türkiye İş Kurumu'nun verilerine göre de İŞKUR'a kaydını yaptıran ve iş arayanların sayısı her geçen gün biraz daha artıyor. Aralık ayında 59 bin, Kasım ayında da 49 bin kişi İŞKUR'a işsizlik başvurusu yapmış durumda. 2009 yılının 2008 yılından iyi olmayacağı da açıklıkla görülüyor.

İşsizlik sorunu sadece ülkemize özgü bir sorun değildir. Diğer ülkelerde de işsizlik sorunu var. Ama diğer ülkelerde işten çıkarmaları bir yandan daha aza indirmek, diğer yandan da işsiz kalanları öncelikle aç bırakmamanın yanında, yeni iş alanları ve iş imkanları yaratmak için ciddi çalışmalar yapılıyor. Bizde ise sürekli olarak gündem değiştiriliyor, yeni gündemlerle dikkatler sürekli olarak başka yerlere kaydırılırken, işsizlerin umudu da başka yerlere havale ediliyor.

Bir yandan İsrail'in Gazze'yi işgali ve oradaki insanların kıymı, bir yandan Ergenekon Davası gündemin yerel seçimlere, işsizliğe, yoksulluğa ve yolsuzluk konularına taşınmasına imkan vermiyor.

Buna karşın emek örgütleri öncülüğünde diğer sivil toplum örgütleri de "İşsizliğe, Yoksulluğa ve Zamlara Karşı, Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi" düzenleyerek, krizin bedelini emekçi yığınlarının ödememesi gerektiğini ifade ediyorlar.

Ayrıca, 2001 yılı krizinde olduğu gibi yüksek faizle borç veren bankaların TMSF'ye devredilmeleri nedeniyle ortaya çıkan işletmelerin riskini, ilgili bankalarda hiç parası olmayanların ödemeleri gibi bir durumla karşılaşmak da istemiyorlar.

2008 yılı krizine kadar, "**Devlet ekonomiden elini eteğini çekmelidir. Tüm kamu kaynakları özelleştirilmelidir. Böylece piyasalar kendi yolunu bulur. Her şey serbest piyasa koşullarının kuralına uygun olarak düzenlenmelidir.**" diyenler, krizle birlikte, devlet ekonomiden elini eteğini çekince "**piyasaların kendi yolunu bulamayacağını**" ifade etmeye başladılar. Açıkçası kazanç sözkonusu olunca "**bireysel olmalı**", fakat zarar edilince de **bu zararın toplu tarafından karşılan-**

**masının** istenmesi, gelir pastasının dağılımını bir kez daha emeklilere, emekçilere, namuslu ve vergisini düzenli ödeyen "**bordero**" mahkûmlarının aleyhine gelişmesini sağlamamak demektir.

Sadece kriz dönemlerinde değil, ekonominin büyüdüğü dönemlerde de gayri safi milli hasıladan alınan pay, sürekli olarak ücretli çalışan kesimlerin aleyhine gelişmiştir. Ülkemizi yönetenler giderek büyüyen yoksul ve işsiz kitleye, **sosyal devletin gereklerinin** yapılması yerine, kömür ve gıda maddeleri dağıtarak sadaka kültürünün gereklerinin hazırlayıcısı olarak gündeme geliyorlar.

İşsizliğin çaresi, altyapı ve üst yapıya yönelik yeni yatırım, istihdam ve üretim alanlarının yaratılmasıdır. Ayrıca, her yatırımın birilerine iş ve aş sağlamak çerçevesinde değil, bir bilimsel çalışmanın ve ihtiyacın sonucu olarak belirlenmiş olması gerekir. Üretimin artırılmasının en temel yolu da talebin canlandırılmasını sağlayacak önlemlerin alınması olarak kendisini gösteriyor.

#### Kiralık ve Satılık Konutlar

2006 yılı Mayıs ayında döviz kuru yükselince konut kredi faizleri de aylık %1'den %2'ye çıktı. Konut alım satımları önemli ölçüde geriledi. Bir süre sonra da gerek döviz kurları, gerekse kredi faizleri yeniden düşmeye başladı. Bu durum Ekim 2008'e kadar devam etmesine karşın konut alım ve satımında kayda değer bir ilerleme olmadı. Birikmiş olan konut talebine yönelik yeni konutların üretilmesi, her yıl 600 bin yeni konutun yapılmasına ihtiyaç duyulmasının yanında, depremde yıkılması muhtemel yapı stokunun oldukça fazla olmasının yeni konutlara olan talebi artıracığı gibi var sayımlar ne yazık ki geçersiz kaldı.

Bu evrede toplu konutlara ait metrekaşe bedelleri 2.000 doların üstüne çıktı. Konuta ihtiyaç duyan kesimlerin işsiz, çalışan kesimin de iş garantilerinin olmaması üretilen konutlara olan talebi büyük ölçüde durdurdu.

Konuta olan talebin durmasına karşın, konut üreticilerinin fiyatlarda yaptıkları indirimler ve senetli satış yaparak faiz almamaları da yeni bir talep yaratmadı. Öyle ki, konut alanlara bedava otomobil, evlerin iç mobilyalarının döşenerek teslimi gibi öneriler de satış için pek etkili olmadı. Bugün iki daire alana üçüncü daireyi bedava veriyorlar. Artık konut fiyatlarını konut üreticileri belirlemiyor, konut fiyatlarını cebinde parası olanlar belirliyor. Yine, yıllardır İMF'nin öngörülerini doğrultusunda belirlenen kamu yatırım harcamalarının birkez daha kısılmış olması, kamu yatırım planlarının yeniden askıya alınmasını sağlayacaktır.

Tüm İnşaat Müteahhitleri Federasyonu, 120 bin müteahhidin 20 bininin iflas ettiğini, geriye kalanın önemli bir kısmının da iflasla karşı karşıya olduklarını ifade ediyorlar. Sektör,

hükümetten yeni bir “**acil plan**” açıklamasını bekliyor. Ayrıca, iş yapan müteahhitlerin hakediş karşılığı olan paralarını alamamaları, hatırlı (!) kişilere göre bu paraların ödenmesi de önemli bir sorun olarak duruyor.

Açıkçası ABD’de konut sektöründe başlayan ve finansal piyasalardan sonra reel kesimi de büyük ölçüde etkisi altına alan **küresel ekonomik kriz**, 2008 yılına damgasını vurmuş bulunuyor.

### Kriz ve İşsizlik

Başta ABD ve Avrupa olmak üzere küresel kapitalist krize çare arıyorlar. Bir yandan borsanın %50’den fazla kayba uğraması, diğer yandan Amerikan Merkez Bankası ve diğer ülkelerin merkez bankaları faizleri önemli ölçüde aşağı çekiyorlar. ABD ve AB ülkeleri bankalardaki mevduatların garanti altına alınması doğrultusunda önemli kararlar alıyorlar.

Küresel kapitalist krizin ortaya çıkardığı sorunlara karşı çeşitli ülkeler tarafından trilyonlarca dolarlık kurtarma paketi açıklanıyor, buna karşın ekonomilerini durgunluğa girmekten kurtaramıyorlar. 2009 yılı sonuna kadar 20 milyondan fazla insanın işini kaybedeceği ifade ediliyor.

Küresel kapitalist kriz, tüm dünyayı etkilemeden önce petrol fiyatlarının 147,27 dolarla bugüne kadar tüm zamanların en yüksek fiyatına ulaşmış olması dünyanın önemli gündem maddelerinden birisi olarak gündeme gelmişti.

Bugün petrol varil fiyatlarının 40 doların altına inmiş olmasına rağmen ülkemizde petrol fiyatlarında herhangi bir değişikliğin olmaması, son derece ilgi çekici bir konu olarak değerlendiriliyor.

Ülkemizde hissedilmeye başlanan reel sektör krizinin de düşünülenden çok daha fazla olduğu görülüyor. TÜİK verilerine göre işsizlik oranının %13’ü aştığı, işsizlik kervanına 207 bin yeni işsiz katılmasıyla birlikte işsiz sayısının 5 milyona ulaştığı ifade edilmektedir.

Özellikle yılın ikinci yarısından sonra düşmeye başlayan petrol fiyatlarına rağmen elektrik fiyatlarının %65, doğalgaz zamlarının da %80’e ulaşması, ücretli ve işsiz kesimler açısından önemli bir konu olarak ülke gündemine girmiştir. Ayrıca ortaya çıkan zamlara karşın, ücretli çalışan kesimlere ve emeklilere yapılması düşünülen %4’lük ücret artışı, bu kesimlerin asgari geçimlerini sağlayacak bir ücretlendirmeden de son derece uzak olmuştur.

### Demokrasi ve Yerel Gündem

29 Mart 2009 tarihinde yerel yönetim seçimleri yapılacak. Demokrasinin ve yönetime katılmanın aile, mahalle ve kent ölçeğinde ele alınacağı bir gündemle karşı karşıyayız. Ne yazık ki, kişi ve kurumsal ölçekte ciddi sorunlar yaşıyoruz. Cumhuriyetimizin 1923 yılında kurulmasına, çok partili döneme 1950 yılında geçilmiş olmasına rağmen partilerimizin yaşı oldukça genç. Askeri rejimler ve dikta dönemleri siyasal yapımızın ve demokrasimizin doğal bir süreç içinde gelişmesini devamlı olarak engellemiştir.

12 Eylül dönemi faşizminin insan haklarına ve insan yaşamına karşı getirdiği yönetim biçimi, aynı zamanda bugünkü sorunların da önemli ölçüde temel kaynağını oluşturuyor. Devlet içinde yuvalanan ve kendisini “**ülke mülkiyetini**” elinde tutan bir güç olarak gören bazı kişi ve grupların yaptıkları kıyımlar halen açığa çıkarılmadı.

“**Siyaset, bürokrat ve mafya**” işbirliğinin işlediği suçlar ve siyasal cinayetler, halen aydınlatılmadı. Yakın geçmişte öldürülen ve halen faili meçhul olarak kalan binlerce insanımızın katilleri halen bulunamadı. Açıkçası bir yanıyla da bulunmakta istenmedi.

Son dönemde sürekli olarak ülke gündemini önemli ölçüde meşgul eden Susurluk ve Ergenekon davaları olarak bilinen davaların iç içe geçirilmesi, özel yaşamın bile telefon dinlemelerine konu olması, ülke gündemini önemli ölçüde işgal etmeye başladı. Bu gelişmelerin siyasal bir ranta dönüştürülmeden sadeleştirilmesi ve tez elden sonuç alınması, günümüzün olmazsa olmazları arasında yer almaktadır.

Bugüne kadar işlenen siyasal cinayetlerin üstü örtülmemeli, sadece tetiği çekenlerin değil tetiği çektirenlerin de bir an önce bulunup yargı karşısına çıkarılarak sorgulanmaları gerekir. Aksi halde ülkemiz, işlenen her cinayetin bir başka cinayete yol açtığı bir ülke olarak sürekli bir tartışmanın içinde olacaktır.

### Sonuç olarak,

Yaşadığımız küresel kapitalist krizin bizden de “**teğet geçmediği**” anlaşılıyor. İç talebin daha çok dış kaynakla finanse edildiği bir gelişme modelinden vazgeçmek gerekiyor. Yeni liberal politikalar, varolan pastanın dağılımını daha çok çalışanlar aleyhine bozmuş; ülkemizi bir yandan cari açıkla, diğer yandan da dış ve iç borçlarla baş başa bırakmıştır.

Artık ülkemize giren ve çıkan sermayenin bir kurala bağlanması gerekiyor. Sadece “**özelleştirerek**” ekonominin düzlüğe çıkmadığı, çıkmayacağı anlaşılıyor.

Gelir dağılımında adaletli bir dağılım olmadan, kamu harcamaları ve kamu yatırımları işlevsel bir yere gelmeden, en temel tüketim mal ve hizmetlerini, yani; eğitim, konut, beslenme ve enerji kullanımına yeni bir desteğin getirilmesi kaçınılmaz olarak gündemin baş köşesine oturuyor.

Ayrıca, aşırı lüks tüketimle birlikte çevre kirlenmesine yönelik daha fazla verginin alınmasının yanında, vergi adaletinin de sağlanması gerekiyor.

Demokrasi, yönetime katılım ve hukukun üstünlüğünün hakim kılınması, bugüne kadar “**faili meçhul**” kalmış tüm siyasal cinayetlerin aydınlatılması gerekiyor.

Yasa devleti olmak yerine, insan hakları ve evrensel hukuk kurallarının hakim olduğu bir ülkede yaşamak; dil, din, ırk ve renk ayrımı gözetmeden sevgiyi ve hoşgörüyü hakim kılmak için de bir çaba gerekiyor.

Eğer demokrasiye, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne saygılı demokratik bir toplum olmak istiyorsak; birilerinin at koşturduğu ve istediği gibi top oynadığı bir ülke olmak istemiyorsak, fazladan ve sürekli olarak özel gündemler yaratılarak asıl gündemin yok edildiği bir ülke olmaktan çıkalım diyorsak; Neyi?, Neden?, Ne zaman?, Nasıl?, Ne yapılmak isteniyor?, Kimin için? vb. sorularını kendimize sormamız gerekiyor. Yaşadıklarımız bize, olayların bir ön yüzünün birde arka yüzünün olabileceğini öğretmiş olması gerekir.

Yerel demokrasinin gelişip güçlenmesi için, toplumun yönetime katılımının ve açıklığın sağlanması, ayrıca çağdaş bir kentin ortaya çıkması için kentle ilgili kararlara müdahil olmak gerekiyor. Açıkçası, çocuklarımızın ve torunlarımızın geleceğini bugünden belirlediğimizi unutmamak gerekiyor.